

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL. hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. Nehány őszinte szó a vadházasság ügyében. D-y--s. — Tárca. A Sabbath. Török Zoltán. — Közgyeink. Az én külföldi útam. Vöröss Zsigmond. — A borszaparti ev. ref. lelkészi kör gyűlése elnökének megnyitó beszéde. Darsi Miklós. — Külföld. Dávid Gyula. — Különlék. — Szerkesztői posta. — Hirdetés.

Nehány őszinte szó a vadházasság ügyében.

II.

A másik eset csak a közelmúltban történt. Egy férjtől három hó óta külön élő nő jelentkezett, kérve férjének s az általa felfogott nőnek felhívását. A férfi megjelent, de az általa felfogott nő nem, okul adatván a férfi egy gyermekének betegségében ott nem hagyhatása. A két oldalról történt nyilatkozat után a házasság élet megbomlásának okául a férfi hűtlensége tünt ki, mit bizonyít azon körülmény is, hogy a férfi neje távozta után harmadnapra a most vele lakó nőt — kinek más községben szintén törvényes férje van — már magához vitte. S a férfi az élete gyalázatos voltát szemére vető s törvényes neje visszahívására reá bírt akaró lelkészi beszédre azzal felelt, hogy ő nejét soha többé vissza nem fogadja, mostani életében nyugodtabb; a most vele lakó nővel akar élni s törvényes neje hazavételére őt senki nem kényszerítheti; ettől el fog válni, ha majd pénze lesz stb. Hiába volt a lelkészi beszéd, hogy mit tart a házasság felek által elmondott eskü s hogy ha hozzá visszamenni óhajto nejét vissza nem fogadja, kötelessége a kötelekből törvényesen is elbocsátani, — az ő felelete csak az volt, hogy ha pénze lesz, majd válik; ha pedig a nő ezt nem tudja várni, válják ő. Mit mutat ez egyebet, mint azt, hogy ez ember a keresztyéni tisztességgel nem sokat törődik, hogy családi élete feltétlen s korlátlan urának tartja magát.

Nagyon sajnálnám azonban, ha szavaim félremagyarázott értelműül az hozatnék ki, hogy tehát én az egyéni

szabadságnak ellensége vagyok. Isten mentsen! Csak azt mondom, csak azt állítom, hogy az egyéni szabadságnak is, mint minden embernek korlátjának kell lenni, végtelen az nem lehet. Az ember egyéni szabadságát elmulhatlanul korlátoznia kell a polgári és erkölcsi törvényeknek. Csak az a baj, hogy míg ez elméletileg így van, mint a fentebbi példák mutatják, az elméletnek, mint sok másban, úgy ebben is, ellent mond a gyakorlat.

És e visszasságon kell segíteni s akkor mint a következtetlenségből származott számtalan baj, úgy a vadházasság által a társadalom, mint az egyház testén ütött seb is meg fog gyógyulni.

Mikép gondolnám már én ezt?

Elsmerem, hogy a tiszta erkölcs ápolása, terjesztése, annak megromlása feletti éber vigyázás az egyház kötelessége, annyival inkább, mert igaz meggyőződésem szerint vallás nélkül erkölcs nem lehet s ki merem mondani, hogy kinek erkölce nincs, vallása sincs, legfőlebb nevezetében van, de szívében nincs. Az erkölcsiségre felügyelet tehát az egyház felette fontos feladata s ebből az oroszánrész természetesen a lelkészre nehezül. Nagy hiba, hogy az újabb felfogás ennek terhét egészen a lelkész vállaira rakta. A presbyterek ma már csak az anyagi dolgok intézőivé, s fájdalom, sok helyt az egyház kebelében politikai célok valóításának szolgálivá sülyedtek. Ma a presbyter politikai érdekekből kapacitál, de egy erkölcstelen életű embert hibájára figyelmeztetni nem merne pedig talán az a presbyterség nem csak a tanácsterem falain belülré, hanem az életre is szólana. A presbyterek által kellene a lelkésznek a gyülekezet tagjai erkölcsi életéről tisztán értesülni. Ez úton azonban vajmi kevés lelkész s vajmi kevés erkölcsi bajnak jutott tudomására.

Hangzik ma már erősen a belmissió iránti követelés. Egy némelyik lelkes ifjú lelkész beszél a hívek házankénti felkereséséről; de az e téren eddig elért tapasztalat arról

győz meg, hogy a mai viszonyok között a megkísérlett s némely helyt talán gyakorlatba is vett ezen lelkészi látogatás ajtóstól való berohanás, mely visszatetszést szül. Régideje elszokott ettől a mi népünk. Nem az a nép ez már, mely egykor lelkészi látogatást láthatott. Meg kell ezt előbb szoktatni ennek eszméjével. Felfogásom szerint a nép közül való, önmaga által választott presbyterek jóakaró s kötelezett felvigyázása lenne az első lépés; az ő hívekkel való céltudatos érintkezések lenne a csatorna, melyen által a lelkész itt-ott a vett értesülések szerint a felvigyázó presbyterrel együtt megjelenhetne. Ez úton aztán lassanként kifejlődhetnék s megszokottá, félre nem érthetővé tétethetnék a lelkészi látogatás.

Addig az én felfogásom szerint a lelkész nem tehet egyebet, mint az értésére adott erkölcstelen életet illetőleg, a maga elé hivatottaknak felvilágosítása, erkölcsi érzetere hivatkozás által hatni megkísérelni. És ezt nem szabad kicsinyelnünk. E nemű munkánk nem egyéb, mint ígehirdetés, az ígehirdetés munkáját pedig soha kicsinyelnünk nem szabad. Hiszen annak mi csak eszközei vagyunk, hatása, ereje egy fensőbb erőtől függ. Mi csak hintjük a magot, megfogamzására a mi erőnk kicsiny. De azért azt, a mi a mi tisztünk, a mire mi elhivatunk, elhanyagolnunk nem szabad, lelkiismeretesen teljesíteni szent kötelességünk. A mi erőnk, a mi működésünk áldásos, ha egyetlenegynél sikerül is a keresztyén öntudatot s erkölcsi érzetet felköltelnünk.

D—y—s.

T á r c z a.

A Sabbath.

(Folytatás.)

2. A Sabbath principiumai.

A Sabbathnak, mint említők, voltak s ma is vannak ellenesei. Ezek főleg kétfélek. Az egyik csoportba azok tartoznak, a kik „az idő pénz“ elvet tartván életirányozónak, nem akarnák, hogy egy percz is elmúljen az említett szempontból kiaknázatlanul. Tekintélyes az ezek által kifejtett ellenállás, de aránylag csekély a másik csoportba tartozók által kifejtetthez képest, kik szellemi fegyverrel harcolnak a kérdés alatti intézmény ellen, a kik a Sabbath-pártolók (Sabbatarianusok)* által elfoglalt álláspontról intézik a támadást.

Az ezek által hangoztatott ellenvetések a következő két pontba foglalhatók össze:

*) E név nem tévesztendő össze e másikkal: „Sabbatharianus“, mely egy 1750. körül Southcott Joanna által alapított rajongó felekezetnek a neve. Keletkezési helye déli Anglia, hol egész 1831-ig fentarták magokat. Azt várták, hogy Joannától fog születni a Messiás 1814. okt. 19-én s hogy az eljövendő Messiás méltólag fogadtassék, a szombatot s a czerimonialis törvényeket szigorúan megtarták.

a) Az ószövetségi Sabbath pusztán a zsidók számára rendelt intézmény, mely eredetét a Sínai hegyen történt törvényadásnál, vagy néhány héttel előbb a pusztában, a mannaadásnál vette.

b) A Sabbath, mint zsidók számára rendelt intézmény, megszűnt kötelező lenni az ószövetség letűnével. Attól teljesen különböző intézmény az Urnapja, mely semmi összeköttetésben nincs az előbbivel, hanem egészen új alapon nyugszik, t. i. Krisztus vagy apostolai parancsolatán, vagy az apostoli gyakorlaton, vagy az egyház tekintélyén. Ez a „dominical“ theoria, mely tehát merő tagadása a, már a történelmi részben is ismertetett, „Sabbatarian“ elméletnek, mely röviden így hangzik: „a Sabbath őskori eredetű, erkölcsi jellegű s mint ilyen, mindenkor s mindenkire kötelező.“

E két ellentétes elmélet vallói először is a Sabbath őskori eredete kérdésénél találkoznak.

Genesis II. 1—3-ban ez van megírva: „Elvégezteték a menny és a föld és azoknak minden seregeik. Mikor pedig elvégezte volna az Isten hetednapon az ő alkotmányát, a melyet csinált vala, a hetedik napon megszűnnek minden csinálmányától, melyet csinált vala. És megáldá az Isten a hetedik napot, azaz (és) megszentelé azt; mivelhogy azon szűnt vala meg minden ő csinálmányának csinálásától, melyet teremtett vala az Isten, hogy azt elvégezné.“

A sabbatarianusok erre a világos, félremagyarázhatatlan bibliai szakaszra támaszkodnak azon nézetök támogatásánál, hogy a Sabbath őskori eredetű, vagyis hogy az a teremtésnél lett alapítva. Az ellennézetűeknek azonban újtokban voltak és vannak e szavak s így útról-módról kell vala gondoskodniok, hogy azon túltehecsék magokat. Gondoskodtak is a proleptikus nézet kigondolása által, mely is a következőkben foglalható röviden össze: Isten valami kétezereztíz évvel a teremtés után, meg akarván szenteltetni a hetedik napot, oda irányzá a történetírót, hogy már a teremtés története előadásakor jegyezze fel azon tényt, hogy a Teremtő megnyugovék azon napon; ezen felemlítésnek célja az vala, hogy ama tény tudása hatalmas indokul szolgáljon a megszentelést illetőleg azokra nézve, a kik számára törvényt vala adandó. Imhol Dr. Paley-nek, e nézet egyik legtekintélyesebb képviselőjének szavai: „Véleményem szerint a Sabbath a pusztai szövetségkötés alkalmával alapított. A Genesis második fejezetbeli szakasz nem összeegyeztethetetlen ezen nézettel, mert, miután a hetedik nap Istennek a teremtés munkájától azon napon történt megnyugvása alapján tétetett Sabbathtá, elég természetes vala, ha a történetíró, a teremtés történetéről s Istennek a hetedik napon való megnyugvásáról beszélvén, hozzá adá: „És megáldá az Isten a hetedik napot és megszentelé azt; mivelhogy azon szűnt vala meg minden ő csinálmányának csinálásától, melyet teremtett vala az Isten, hogy azt elvégezné“; ámbár a megáldást és megszentelést — azaz a vallásos megkülönböztetést és sajátta tevést tényleg csak a teremtés után — sok eszterendővel eszközölte Isten. Ama szavak nem jelentik azt, hogy Isten akkor „áldá meg“ és „szentelé meg“ a hetedik napot, hanem hogy azért áldá és szentelé azt meg. Ha azután valaki azt kérdené, hogy a Sabbath, vagy a hetedik nap megszentelése miért van már itt felemlítve, kész a felelet: a tárgyi, nem pedig az idői összeköttetésnél fogva lett a Sabbathról szóló tudósítás bevive az ott elbeszélte történetbe.“

A kérdéses bibliai szakasznak egy figyelmes elolvasása meggyőz bennünket ezen magyarázat erőszakolt voltáról. Gen.

II. 1—3. szerves összefüggésben áll az előtte elbeszélte történettel, a teremtésről adott nagyszerű tudósítással. Semmi jel se mutat arra, hogy az későbbi eseményre vonatkoznék. A gondolat természetesen, minden erőszakolás nélkül halad lépésről lépésre: Isten elvégezé alkotmányát, — megnyugovék a hetedik napon, — megáldá és megszentelé e napot. A nyelvezet egyszerű, méltóságteljes, benne töredezettségnek, hézagosságának semmi jele. S ezt abban fölfedezni csak is azok lesznek képesek, kiknek arra a föltevésre, előremegalkotott elméletek támogatása érdekében szükségök van.

De akármiként álljon a dolog e passussal és a Sabbathnak abban előadott megszentelésével, azt a proleptikus nézet vallói nem csak megengedik, hanem állítják is, hogy a Sabbath a teremtés emlékeül rendeltetett. Nos ha a dolog így áll, lehet-e azt pusztán zsidók számára rendelt intézménynek tekinteni? Lehetséges-e az, hogy a negyedik parancs, mely Istennek a teremtéskor történt megnyugvására hivatkozással követeli az emberektől a Sabbath megszentelését, csak a zsidókra kötelező? Nem egyaránt vannak-e kötelezve pogányok, zsidók a Teremtőnek munkáiban kijelentett tökélyei tanulmányozására s az azokban kijelentett hatalom és istenség imádására? Mennyivel másként hangzik a parancs, mikor az különlegesen a zsidókhoz van intézve. Akkor az indok ez: „Megemlékezzél róla, hogy te is szolga voltál Egyiptom földében és kihozott onnét téged a te Urad Istened erős kézzel és kinyújtott karral.“ Ez nemzeti indok, a Sinai törvény-adásnál említett egyetemes; az első a zsidóké pusztán, a másik az egész emberiséghez szól.

De ha tény az, hogy a Sabbath a teremtés emlékére rendeltetett az egész emberiség számára, van-e valószínűsége azon föltevésnek, hogy az emlék nem akkor lett felállítva, mikor az esemény történt, hanem századok múlva? Avagy a kegyes pátriárkhák nem valának-e épannyira érdekelve a teremtés ténye által, mint a zsidók? Nem kívántaték-e meg tőlök is Teremtőjük imádása? Nem gerjed vala-e fel az ő szívekben is vallásos tisztelet és bámulat az Isten csodálatos dolgai láttára épúgy, mint a későbbi zsidókéiban. Első tekintetre is valószínűbbnek látszik az, hogy a Sabbath egy idős az emberrel, hogy tehát az a teremtéskor lett alapítva, annál, hogy a pátriárkhák a Teremtő munkájának és megnyugvásának emez emléke nélkül lettek volna hagyva.

S ezt annyival inkább állíthatjuk, miután találkozunk a bibliában itt-ott a hetes beosztás jeleivel, kezdve a teremtés történelmétől. Ugyanilyen nyomok találhatók más nemzetek őstörténelmében is. Honnan ez a hetes beosztás? Honnan maga a hét? Nincs felelet e kérdésekre, csak ha a Sabbathnak a teremtéskor történt megszenteléséről szóló bibliai tudósítást elfogadjuk.

Végül csak annyit, hogy ha a Sabbath „az emberért teremtetett“, vagyis, ha az emberre nélkülözhetetlen szükségesség az, épannyira, mint az étel és ital, mert szervezete nem kevésbé kívánja meg az előbbi által biztosított nyugalmat az utóbbi adta tápanyagnál (s most eltekintünk a még fontosabb lelki érdekektől), úgy hogy egy Beaconsfield is így nyilatkozik róla: „Minden isteni intézkedések között a legistenibb az, mely egy (heti) nyugalom-napot biztosít az ember számára. Azt tartom, hogy ez a legnagyobb áldás, mely valaha az emberekre bocsáttatott“: ha ez tény, nem visszás dolog-e azt gondolni, hogy a Mózes előtti emberek számára nem volt teremtve

a Sabbath, azok meg valának fosztva annak áldásai élvezésétől?

Angol források után.

Török Zoltán.

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

Az én külföldi útam.

(Folytatás.)

Felmenve a vár felső részébe, mely a visegrádi fákkal szegélyezett legmagasabb hegység ormán van, igen kellemes és elragadó látvány tárul fel az ember előtt. Nagyszerű a kilátás a mélységben méltóságos lassúsággal folydogáló Dunára, mely a hegyek közül három vagy négy helyen mint megannyi tengerszem tűnik a láthatáron elő. Jól esik néznünk szinte a Visegráddal nyugot felé átellenben eső nagy és kis Maros nevű helységekre, hol a hegyoldalakat nem sokkal is még ezelőt kiessé varázsolta az emberi szorgalmas kéz, gyönyörű szőlős kertekkel és gyümölcsösökkel díszítve fel azokat, honnan a fővárosba szállíták a mézédés gerizdekét és zamatos gyümölcsöket. Ma már azonban ennek jórészt vége van. A filokszera, vagy a népiesen igen találó elnevezéssel szilok féregnek, vagy más vidéken fiók csézának nevezett, hazánk-bortermő vidékein oly kiszámíthatatlan károkat okozott ártalmas rovar csaknem teljesen elpusztította azokat s szántóföldül használják azon helyet, hol a híres és jó szőlő termett. A két Maros elelmes sváb lakossága azonban, a mint arról értesültem, nem enged magán kifogatni. Lemegy Kecskemét vidékére s az ott jóolesón összevásárolt, különben igen jó szőlőt beviszi a fővárosba s jó vásárt csinálva, eladja marosi szőlő gyanánt a könnyebben hívőknek.

A visegrádi hegyekről egy irányban Váczig s a fővárosig, másfelé egészen Esztergomig lehet látni. Jól látható a Márianostrai fegyház is. Általában bármerre fordítja az ember tekintetét, mindenfelé szebbnél szebb látképek váltakoznak s újabb látványok tűnnek szemünk elé.

A hegyről a felmeneteli úttal ellenkező irányban lombjait hullató fákkal szegélyezett ösvényen, a láb alatt ropogó fűvön, kellemes illatú, ozondús hegyi levegőt élvezve haladtunk lefelé, útunkba ejtve a Mátyás forrást.

A mint a természet remek alkotásain, gyönyörűen fenséges voltán elmerengve az úton lefelé haladtam, figyelmeztet szíves kalauzolóm, hogy nézzem meg jól azt, a ki velünk szembe fölfelé halad a hegyen. Ugy cselekedtem. S midőn az illető egész családjával együtt elmegy mellettünk, akkor értesülök arról, hogy az az 1848—49-iki önvédelmi harcban, különösen a világosi események után oly szomorúan hirhedtté lett Görgei Arthur, a kinek Visegrádon van nyaralója. Szikár, keveset kifejező sovány alak.

Mint egyházi ügyekkel foglalkozó embert, közelebről érdekelte annak megtudása, vajjon vannak-e Visegrádon hitfeleink. Ugyde ezen kérdésemre azt a választ kaptam, hogy egészen katolikusok lakják s Molnár tanáron és koszorús drámaírókon, Csiky Gergelyen kívül, kik csupán csak a nyári saisonban vannak ott, nincs más protestáns vallású.

Visegrádnak, ottani szíves vendéglátó gazdának s útbaigazítómnak Istenhozzádot mondva, kellemes emlékekkel

gazdagabban Nagy-Marosra mentem, honnan még az nap délután vasúton Vácra érkeztem.

Vácra kevés a mondanivalóm. Azt hittem, hogy sokkal csinosabb város, úgyde ezen hiedelmemben csalódtam. Egyetlen, szűk, nem eléggé tiszta s rendkívül döcögős kövezetű utcák. Van ugyan emeletes ház benne több, de a főtérről tovább menve, mindjárt elillan e püspöki városról alkotott illúzióink.

Vác nevezetességeit, a mennyire időm engedte, igyekeztem megtekinteni. Így az országban eddig csaknem páratlanul álló siket-némák intézetét, az országos fegyházat, a püspöki lakot, annak igen szép kertjét s a székesegyházat. Igen csinos kis templomuk van ott lakó hitfeleinknek az ugynevezett Kis-Vácson. Sajnálom, hogy Vörös Károly lelkész urat, ki a hetvenes években szintén makói káplán volt, nem látogathattam meg, miután nem akartam terhelni látogatással, tudomásom lévén arról, hogy az azelőtti napokban nagy fájdalom érte, a kérlelhetetlen halál által elragadtatván tőle forrón szeretett ifjú neje.

Vácra egy közellevő kis faluba, Vác-Hartyánba rándultam ki, volt gymnasiumi tanulótársam, az ottani ev. ref. organista-kantor meglátogatására. Azután pedig a lelkész, Földváry László úr hírnevéből, mint egyházunknak s annak irodalmának jeles munkása ismeretes volt előttem. Nem akartam tehát elmulasztani ezúttal a jó alkalmat, hogy személyesen is megismerkedhessem ő vele.

Vácra Hartyánba igen kellemes út vezet, csaknem mindenütt gyümölcsessel bőven megrakott fák, terméssel megáldott szőlőskertek között haladtam kocsival mintegy másfél óráig a nagy homokban, gyönyörködve a kellemes hatást tevő vidék szemlélésében, miután itt a síkság már váltakozik a hegyekkel. A közbeeső faluk, ugymint Szöd s Rátót mellett elhaladva, megérkeztem a hegy oldalában fekvő kis, körülbelül 900 lelket számláló faluba.

Barátomnál töltött pár órai időzés után általmentem a lelkész úrhoz tiszteletemet tenni s tőle az egyházi ügyekről szíves értesítést nyerni. Ott találtam őt hivatalos szobájában könyvei között elmerülve, régi, avult s poros aktáktól környezve.

A szívélyes fogadtatás által fölbátorítatva, az egész délutánt a lelkészlakon töltöttem, miután a lelkész úr kifejezte előttem, hogy nagyon jól esik neki, ha magát olyan ember előtt kibeszélheti, ki az általa igen szeretett egyházi ügyek s tudományos dolgok iránt érdeklődik, azokat figyelemmel hallgatja s észrevételeivel kíséri. Valóban az a delutáni néhány órányi idő, mit e helyen tölteni szerencsés voltam, felejthetetlen lesz egész életemben, mert oly jól esett hallanom az alig 400 lelket számláló, de azért igen rendezett viszonyú kis egyházközség érdemes lelkipásztorának meglepőteljes s a nehéz, de azért gyönyörűséges lelkes szolgálatot magasztaló beszédét, szerzett tapasztalatainak velem való közlését, szélesen kiterjedt tudományról tanúskodó bölcs szavait.

Rendezett viszonyúnak mondám a Vác-hartyáni egyházközséget s valóban ezen állítással nem túloztam, mert tekintve az egyházközségi tagok csekély számát, igen szép kis temploma, — melyben csinos orgona is van, — a közelmúltban renováltatott, új s díszes kiállítású ülőpadokkal ellátott, azon alkalomra, a midőn az egyház száz éves jubileumát ünneplé. Iskolája, — bár az egy kis kivánivalót hagy még fent, — elég jó állapotban van, mint szintén lelkészlakja is. Egyházi

hivatalnokainak tisztességes fizetést ad s mindezt kényszerítés nélkül a maga erejéből, híveinek buzgósága teljesíti, miről fényesen tanúskodik a lelkipásztor úr azon nyilatkozata, hogy mióta ő ezen a helyen munkálkodik az Ur szőlőjében, soha senkit egyházi adójáért meg nem zálogoltak. Adóhátrálékról szó sincsen, mert a ki csak teheti, egyháza iránt való kötelességének e részben is kész örömmel és jó szívvel eleget tesz; az elnyomorodott, vagy munkaképtelen szegények adózás alá fel sincsenek véve.

Mennyire vagyunk mi az ott tapasztalt állapotoktól, a hitbuzgóságtól s áldozatkészségtől, kik pedig hazánk dúsabb tenyésztett bíró aranykalászos térein lakunk. Itt a hátrálékok évről-évre növekednek s azon arányban fogy a hívek buzgósága s áldozatkészsége.

Itt az adózás miatt unitáriusokká lesznek némelyek, megtagadva gyáván dicső emlékü őseiknek reánk hagyott szent örökségét, mint mostanában a hódmező-vásárhelyi, mezőberényi s orosházi híveink közül cselekesznek elég számosan.

E mellett nálunk a nazarénizmus, ezen letjoggal soha nem bírható szekta is erősen hódít, lépre csalván az együgyűeket. Majd erről beszélgetve elmondám, hogy én pár évvel ezelőtt mint hódmező-vásárhelyi, most pedig mint makói káplán, a nazarénizmus ezen két erős telepén, megpróbáltam gyenge erőmmel hatni reájok. Többeket fölkerestem házaiknál, vagy alkalomadtán akkor, midőn hivatalos dologban kénytelenek voltak hozzánk jönni. Igyekeztem álláspontjuk tarthatatlanságát kimutatni, a bibliát s annak általuk különösen használt helyeit megmagyarázni. Elmondottam előttök szép szerivel, hogy ők nem hogy bibliai alapon állanak, hanem annak józan ítészi értelmével homlokegyenest ellenkeznek. Ők, a meddig bírták szóval, vitatkoztak, de abból kifogyván — miután sarokba lettek szorítva — azzal az, úgy látszik, mindnyájok által közösen használt kifejezéssel éltek: „világosítsa fel magát is az Isten!”

Földváry lelkész úr ezen szavaimra úgy nyilatkozott, hogy lehetetlen a nazarénusokra ilyen eszközökkel hatni, mivel velök, mint tanulatlan s elfogult emberekkel szemben, semmifele vitatkozásnak nincs helye. Szerinte olyan helyen, hol a nazarénizmus megtelepedve, erős alapon áll, csaknem egészen felesleges s eredménytelen az ellenök való síkra szállás, vagy a visszahódítani akarás, legfeljebb terjeszkedési mániájok ellen kell főtörökvésünknek irányozva lenni, az által, hogy híveinket intsük, tanítsuk és óva figyelmeztessük ezen láránylőrbe öltözött farkasok leselkedéseitől, a futkározó hamis atyafiaktól. Igyekezzünk továbbá minél több alkalommal bibliát magyarázni, a cura pastoralis minden ágát, az ügy szeretete által lelkesítve, gyakorolni, mert csak az ilyenmő eszközökkel védekezhetünk terjeszkedésük ellen kellő sikerrel.

Az olyan helyekre vonatkozólag pedig, hol még nincs ugyan nazarénizmus, hanem annak apostolai ólalkodva már hinteni készülnek a veszedelmes konkolyt az egyházi élet mezéjén, igen erélyes s úgy látszik, célravezető eljárási módot ismertetett meg velem Földváry úr saját tapasztalatából, bár egy kissé túlerősnek fog majd látszani eljárása, de hiába, más út a tőlük való megszabadulhatásra alig-alig van nyitva előttünk.

Néhány évvel ezelőtt — mint elbeszélé — az ő nyugodt kis egyházközségét is meglátogatta egy veszedelmes nazarénus azon czélból, hogy híveket szerezzen tanainak. Kezdett is körülötte gyülekezni egy néhány, részint kíváncsiságból, részint

pedig talán azért is, mert némelyeknek jól esett nézni a szemforgató, mellét verdeső, farizeuskodó hamis atyafit s meglehet, hogy könnyen véve a dolgot, terjedhetett volna ott is a nazarénusok, vagy mint a mi vidékünkön igen találóan és helyesen nevezik, a zavarikusok szektája. Ugyde az ügyes pásztor hamar észrevette a nyáj körül leselkedő farkast s előbb az íge éles fegyverével harczolt ellene a szószékből, majd megjelent több magánháznál, intve, figyelmeztetve hallgatóit az őket s egyházközségeket fenyegető lelki veszedelemre. És a figyelmeztetésnek meglelt a kívánt eredménye, mert hívei belátták azon romlást, a melybe fogtak volna sodortatni, ha hitelt adnak az atyafi émelgyős szavainak.

De itt még nem állapodott meg, hanem hogy ne legyen kedve visszamenni a nazarénus áltanítónak, igénybe véve a falu földbirtokosa, Gosztonyi úr közreműködését, egyesült erővel buzgólkodtak a bajt okozni akarónak eltávolításán s a községi előljárással intézkedésével a nem nagyon messze lakó álprófétát gyalogszerrel, tétetvén vele jó nagy vargabetűt, elkísértették hazájába.

Még egy próbát, daczára ezen erélyes eljárásnak, tettek Hartványon a nazarénizmus érdekében, mi azok szívós kitarását jellemzi. Ugyanis a föntebb elbeszélte eset után nem igen sok idő múlva ismét megjelent egy másik nazarénus kiküldött, de ez még meg sem melegegdetett jóformán a faluban, azonnal ott termett, hol szállva volt, Földváry lelkész úr s daczára, hogy ebben egy távoli rokonára ismert, mégis rokoni ölelő karok helyett keményen megdorgálta s azon útasítás hozzáadásával zsuppoltatta ki a faluból, tétetvén ezzel is jónagy kerülő utat, hogy ha még egyszer oda beteszi a lábát ilyen alattomos ügyben, akkor a most megtett utat mellőzve, háromszoros kerüléssel kísérteti ki az előljárással az ország határáig.

Ez erélyes intézkedés és ráijesztés kellő sikert eredményezett. Nem volt azóta falujában nazarénus térítő sohasem, mert miután általa hallgatói is felvilágosítottak s azok is megismerték e tan veszélyes, minden társadalmi rendet felforgatni törekvő voltát: saját magok ugrasztanak meg, ha netalán közejük kerülne ismét egy elszánt áltanító.

Ime ilyen határozott eljárást tanúsított Földváry úr a nazarénizmus terjesztői ellen s föllépését kívánt eredmény korszorúzta. Igaz ugyan, hogy ha a dolgot más szemüvegen, különösen olyanon tekintjük, a melynek látkörében még nem tűnt fel e veszedelmes szekta s csak hírből ismerős az, úgy ezen eljárás nem egészen a szeretet szültének látszik s mondják talán némelyek, hogy nem is keresztyéni. De hát mi megtámadottak vagyunk s nekünk védekeznünk kell úgy, a hogy lehet és olyan eszközökkel, a melyek célra vezetnek. Érdekében áll azonban továbbá az államnak is, hogy ezen alattomos, alakoskodó, katonáskodni nem akaró, az állam törvényeit, ha lehetne, lábbal tiporni szerető, soha létjogot nem érdemlő felekezeti terjedése útjába akadályt gördítsen s annak meggátlása céljából az egyháznak, mint legelső sorban veszélyeztetettnek segédkezet nyújtson, mert csak így várhatunk munkánk után kívánt sikert, csak így lesz lehetséges majd idővel megszüntetni a bajt, mert már azokat, a kik ugynevezett „erős atyafiak“, nem lehet visszatéríteni semmiképen sem.

Makó.

Vöröss Zsigmond,
ev. ref. segédlelkész.

(Folyt. köv.)

A borzsaparti ev. ref. lelkészi kör gyűlése elnökének megnyitó beszéde.

Tisztelt Értekezlet! Mindenekelőtt a legszívélyesebben üdvözlöm lelkésztársaimat azon készségökért, melyek érdekükért, melyet úgy a múltban, mint ma is, szíves megjelenésük által tényleg bebizonyítottak. Mert higgyék el Uraim, hogy jól esik lelkemnek az a tudat, hogy ez a mi kis körünk, — bár egyetemes reformált egyházunk egyetemében csakis egy elenyésző csekélység, — koronként mégis életjelt ad magáról; — jól esik az én lelkemnek az a tudat, hogy ez a mi kis körünk, — mint a tavasz legelső virága, a szerény ibolya a bokrok aljában elrejtőzve virul s terjeszti kedves illatát, — úgy mi is, kerülve minden zajosabb feltűnési vágyat, szerényen munkálkodunk, megbeszélve magunk közt a ránk, lelkészekre tartozó napi eseményeket, folytonosan járattva és olvasva az egyházi lapokat, hogy tájékozva legyünk az egyházi életünk terén felmerülő minden nevezetesebb mozzanatokról; — jól esik az én lelkemnek az a tudat, sőt, miért ne mondjam ki, tisztelt Értekezlet, mit lelkem érez, büszke vagyok rá, hogy zajtalan munkásságunk daczára, egyházmegyénk közvéleményében mégis vívtunk ki már egy szerény helyecskét, mert egy pár ügyben tett igénytelen felszólalásunk nem volt kiáltó szó a pusztában, de sőt kellő figyelemben részesült. Ez a tudat kell, hogy bennünket még fokozottabb tevékenységre, nagyobb munkásságra ösztönözzön, mert bár reformátusok vagyunk, de be kell ismernünk, ha csak elfogultak nem akarunk lenni, hogy még igen sok eszmét kell megtestesítenünk, viszont egyházi életünkben sok ósdi, a mai műveltséggel meg nem egyeztethető, tehát fenn sem állható, megrögzött szokásokkal szakítanunk, helyökbe jobbakat, korszerűebbeket létesítenünk, — reformált egyházi életünk zászlójára különben is a józan és mérsékelt haladás jelszava levén jelgélül felírva.

Tisztelt Lelkésztársaim! Méltóztatnak nekem megengedni, ha ez alkalommal egy pár, szerintem komoly figyelmet érdemlő tárgyat csak röviden említek meg, egy harmadik tárgynál pedig hosszabban fogok időzni, nem azért, mivel ez utóbbi általam önként választott tárgy fontosabb volna az előbbieknél, óh nem, hanem csakis azért, mert az általam előbb említett két tárgy már az egyházkerületek zöldsztalainál, mint a sajtó útján is tárgyaltattak. Ezek egyike t. Értekezlet a Jehovától parancsolt szombat, nekünk keresztyéneknek idvezítő Krisztusunk által közölt szellemi jók emlékét minden hét első napján megújító vasárnap megszentelése, mely tárgyban a mi ékes tollú kedves főjegyzőnk most legközelebb is a Prot. Egyházi és Iskolai lapban két számon keresztül tartalmaz magvas cikket közölt a nála megszokott alaposággal, egyenesen rámutatván azon ferde szokásokra, vétkes kinövésekre, melyek a vasárnap megszentelésére zavarólag hatnak... Ámde itt mi lelkészek — szerény felfogásom szerint — edeskeveset, hogy ne mondjam, semmit nem tehetünk, míg e tárgyban az országos törvény hatályosabban nem intézkedik s a vasárnapmegrontókat a törvény szigora nem bünteti.

A másik tárgy, a melyre, mint mizériára csak is rámutatok, a nélkül, hogy ezen tárgynál is hosszabban időzzem, a templomi énekiktálás mizériája, melyre lelki örömmel még is megjegyzek annyit, hogy, hála Istennek, ez a dolog, ez a mizéria már ma szünőfélen van annyiban, hogy jobb

jövedelmű egyházainkban az orgonák beállításával ez a régi tudatlan korra emlékeztető, templomi istenítészeletünkre zavarólag ható, nekem fülsértő ósdi rossz szokás is hiszem, hogy örökre elenyészik.

Tisztelt Értekezlet! A lelkész jelenléte nélküli, úgynevezett énekszós halotti temetésekről akarnék még valamit elmondani, ha a t. Értekezlet becses türelmét tőlem meg nem vonja. A milyen sokat olvastam én, olyan sokat olvasott bizonyosan más paptársam is a halotti temetések egyszerűsítéséről. Sokan voltak, vannak ma is túlpuritánok, kik a halotti szónoklatot töröltetni óhajtják. Ezen túlpuritánok osztályába tartozott református egyházunk legkiválóbb büszkesége, a nagynevű tudós, híres történész, Révész Imre, a csak mostanában elhalt klasszikus műveltségű Édes Albert — és hogy egyházmegyénk jelesei közül is idézzek példát, az általam poraiban is mindig tisztelendő Békási Sándor, kik már éltökben tiltakoztak a felettök tartandó emlékbeszédektől. — Tisztelem s kegyelettel hajlok meg az ily kitűnő jeles férfiak szerénysége előtt; lélektani okát az ilyen szerénységnek azon benső öntudatban vélem feltalálhatni, melyet a kötelesség hű és pontos teljesítése ad a kebelnek, azon kebelnek, mely teszi a jót önmagáért, a nélkül, hogy azért nem jutalmat, de elismerést is kívánna, — e téren is híven követve azt az idevezítő Krisztust, kinek szent zászlója alatt híven küzdöttek az emberiség szent és magasztos érdekéért, híven követve azt az idevezítő Krisztust, ki földön jártában tanított, vigasztalt, betegeket gyógyított s ezekért nem hogy jutalmat, vagy bért követelt volna, de sőt, mint Márk 8 r. 26 versében olvassuk, azt parancsolja az általa meggyógyított vaknak: „senkinek azt meg ne mondjad.“ Egyébiránt ezen kitűnő jeleseink puritanismusok dacára sem mentek annyira, hogy koporsójuk felett egy egyszerű halotti imádság tartása s a lelkészek szereplése ellen tiltakoztak volna.

És épen itt térek már t. Értekezlet az általam kitűzött tárgy méltatására, az úgynevezett lelkész-jelenléte nélküli énekszós halotti temetésekre. Mi lehetett az indok reformátorainknál s többször és több ízben az egyház kultuszát meghatározó zsinatoknál, mely a temetésekről úgy rendelkezett, hogy ez a felek kívánatára lelkész jelenléte nélkül, egyedül az éneklés közvetítésével végezhető, nem tudom, mint szegény falusi pap nem rendelkezhetvén oly könyvtárral, hol az erre vonatkozó adatokat megtalálhatnám.

Egyet azonban tudok, mélyen t. Értekezlet, melyet ha nem tudtam volna is, 38 éves tapasztalat kell, hogy megtanítson rá . . . Tudom azt, hogy mindnyájan külön-különféle vérmérséklettel vagyunk vagy megáldva, vagy megverve; — tudom azt, hogy a miért én úgy tudok lelkesülni, másik embertársam szemében az én lelkesedésem szánó mosolyt, nagy kegy, ha épen gúnyt nem idéz elő. Ne méltóztassanak hát elítélni, ne méltóztassanak az utóbbi mértéket sem alkalmazni rám, ha most e díszes gyülekezet előtt azon meggyőződésnek adok kifejezést, hogy én a magam részéről a lelkész-jelenléte nélküli, úgynevezett énekszós halotti temetést helybe nem hagyom. Én szeretném, ha mi lelkészek a temetéseknél nélkülözhetlenekké tudnók magunkat tenni. Mondom ezt a következő okoknál fogva:

mert ha az újszülöttet a keresztség szent sákramentoma által a lelkész veszi fel a keresztyén anyaszentegyház kötelekébe;

mert ha kellő oktatás után az úrvacsora hiterősítő szerfartásában csak a lelkész jogosult a híveket részeltetni;

mert ha a fennálló törvények értelmében csak azon házasság tekintetik törvényesnek, hol Isten nevének segítségével hívása mellett lelkész köti össze a házasulandó feleket:

szerintem kell, hogy kivétel nélkül minden halálesetnél lelkész kísérje el a halottat végnyugalmára, lelkész szentelje meg jelenlétével a koporsót és sírt, a lelkész vigasztalja meg, mint az íge hirdetője, egy pár szavával az életben maradt vesztetes feleket, mint ez tudtommal minden keresztyén felekezetenél, a mienken kívül, szokásban is van. Én úgy vélem, hogy ezen eljárás, azon kívül, hogy temetéseinket díszesebbé, vallásosabb színezetűvé tenné, nekünk lelkészeknek szellemi fölényt biztosítana azonnal, — később pedig, ha népünk beleéli magát, hogy a lelkészi szolgálat a temetéseknél is nélkülözhetetlen, talán egy kis anyagi hasznót is eredményezne.

Darcsi Miklós,

mint a borzsaparti kör elnöke.

K ü l f ö l d.

Levél Utrechtből.

Mint tavaly, úgy ez évben is, az utrechttheologiai fakultást illetőleg kell mindenekelőtt egy pár szót szólanom, soraim szívesen üdvözölt, szeretve tisztelt olvasóinak.

Minket, kik tavaly ilyenkor azt olvastuk, hogy az utrechttheológián a ker. hittant modern szellemű tanár adja elő s hogy a holland hittanhallgatók ennek s nagy szabadságoknak dacára is igen vallásosak, — nem kevésbé fog érdekelni azon — nekem is csak az idén tudomásomra jutott — tény, hogy ama modern szellemű tanár hittana mellett, hallgatnak az utrecht holland theologusok, a fakultáson kívül, tisztább ker. hittant is. Ezen hittant egy helybeli vallásos társaság megbízásából — Dr. Bronsfeld ref. lelkész adja elő a missiói épületek helyiségeiben, a hallgatók intézeti lakásain, vagy saját hajlékában, hetenként pár (esteli) órán. Ezen előadások ez évi megnyitásán, mely az úgynevezett „katonasági házban“ a „Huis voor Militairen“-ben volt, magam is jelen voltam. A theologusok seregével csaknem teljesen megtelt a vallásos felolvasásokra rendeltetett terem. A pályájáért lelkesülő buzgó ifjúság beszélgetéséből, fel-felhangzó zsoldárénekléséből érezhető volt itt már a várt tanár belépte előtt, hogy most egy hitbuzgó lelkész tanár akarja megnyitni dogmatikai előadásait. A mint a lelkész megérkezett, asztalánál helyet foglalván, imádkozott a hallgatósággal egyetemben. Az imádság után elénekeltük a XXV. zsoldár második versét: „Heer ai! ma ak mij uwe wegen. Door uw woord, en Geest beken d“; (Utaid Uram mutasd meg“ stb.) mire a szeretett lelkésznek igen sok korszerű gyakorlati útmutatásokkal telt építő beszéde következett. El volt e beszédben mondva, hogy mily szükséges mai theologusainknak, leendő lelképásztoraiknak jól kiösmerni korukat s annak kívánalmait; mily szükséges a gondolkodásban s jellemében való képeztetés, hogy mindeneknek, kiesinynek, nagynak, gyengének, erősnek szolgálatjukra lehessenek s mindenekben az Úrnak szolgáljanak. Sok szép szabályt vonhat el magának — úgymond — a theologus, a lelképásztor, Goethe ezen szavaiból is: „Es bildet ein Talent sich in der Stille, Sieh ein Character in dem Strome der Welt!“ . . . Csendes tanuló szobánkban világosságért, a világ zajában erőért, gyámolításért az Urhoz úttalattunk, ki maga a legfőbb bölcsesség, az igazság és az élet! Az ő hív szolgálatára sem egyik,

sem másik egyházi párt, vagy pártvezér nem képesít, hanem egyedül ő, a ki arra elszólít; csak ha az ő lelke betölt bennünket, lehetünk hirdetői igéinek, kiszolgáltatói ama jegyeknek, gondozói a lelkeknek, hivatott terjesztői országának, kik örömmel, megnyugvással mondhatják el éltök estéjén Pállal; 1 Kor. IX: 22, 23: „Mindeneknek minden lettem, hogy mindenestől fogva valakiket megnyernék!” Szónok ezután még a lelkészi hivatás szépségéről beszélt igen lelkesítő szavakban, melyeket egy meleg imádsággal bezárván, a felvett zsoltár egy versének eléneklésével, szétoszlott a gyűlés. Hogy ezen meleg vallásos keblű lelkésznek (főleg Van Oosterzee szellemében való) ker. hittani felolvasásai hasznosak s kedvesek a hivatását érző theol. ifjúságnak, az természetes. Ugyanezen lelkész tartott ezelőtt valami hat éven át előadásokat a gyakorlati theológiából is, de most már nem tart, mert annak most igen hivatott, lelkes, hitszilárd tanára van, a lelkipáztorkodásban megőszült Dr. F. H. van Leeuwen-ben.

Nevezett tanárom, kiről tavaly itt e beces rovatban csak említést tettem, ez évi megnyitó beszédében, valamint előadásain többször kifejezést ad annak, hogy korunk sok theologusai, lelkészei kezdik elhagyni az alapot, mely nélkül természetesen ingadoznak, kételkednek s kételyt keltenek; igaz, hogy érzik a hitbeli megújulás szükségét, vadásznak úgyszólván az egyház hittételeinek és életformáinak reformálására jobb és baloldalon, munkálkodnak is azon, de vajmi kevés benne a haszon! Miért? mert nem az írás szerint járnak el. A hangzatos, a dicsőség-hajhászó beszédek helyett a „reformálásról“ stb. jobb volna a szentírással többet foglalkozni. Ebbe, t. i. az írásba kell nekünk jobban belemélyednünk, ezt kell nekünk megértenünk, hogy e szerint beszélhessünk és cselekedhessünk. Az Ur beszédére, rendeletére, törvényére kell nekünk hallgatnunk, hogy az ő országa terjedésén munkálkodhassunk!... Előadásain kívül tart ezen derék professorunk homiletikai gyakorlatokat saját hazánál és katechetikai gyakorlatokat lelkészbarátainak katechizálási helyiségeiben, melyek mindenkébe jár hetenként öt vagy hatszáz, sőt néha nyolczszáz gyermek is vallást tanulni, hol tehát kétségkívül van alkalom katechetikai gyakorlatokra.

Nem hallgathatom itt el, hogy a felvilágosult vallásos holland szülék akármely lelkipáztorra sem bízzák az ő gyermekek vallásban való oktatását, nem hogy abba beleegyezzenek, hogy azt, az ő szeretett lelkészek felügyelete nélkül, más ösmeretlen teljesítse. A buzgóbb lelkészek magokra is vállalják teljesen a vallástanítást. A modernebb gondolkozásuk mellett az u. n. alsóbb segédhittanítók segédkeznek, ők csak a konfirmációra való előkészítésnél buzgólkodnának (föltétlen köteleességek szerint), de nem igen van tanítványok. Nagyon látható itt Utrechtben, de az egész Hollandiában is, hogy a mely lelkészek jó katecheták s jó lelkigondozók, azok áldásonosan működő homiléták is. Elnézem vasárnaponként, hogy az úgynevezett orthodox lelkészek templomai zsúfolásig megtelnek háromszor egymásután, u. m. d. e. 10 órakor, d. u. 2 órakor és este 6 órakor. És az úgynevezett modern lelkész pedig — ha csak egyszer megy is fel a katedrába vasárnaponként — majdnem csak üres templomnak olvassa fel mély tanulmányával kidolgozott egyházi beszédét. Hová széledtek ezen modern pásztorok nyájainak bárányai? Hová mentek, hová mennek mindegyre az ily lelkészek gyülekezeteinek szegényebb, elhanyagolt tagjai? Természetes oda, hol Istenöknek, Atyjoknak boldogító beszédét tisztán hallhatják s így leginkább amaz

orthodox igehirdetőkhöz, részben pedig az egyházból kiszakadt, kirekesztett Kuiperiánerekhez, kik is, pl. itt Utrechtben, mostanában nyitják meg már-már csaknem felépült új templomjokat. A mi már általában a Kuiperiánereket illeti, ezek kezdik átlátni, hogy sokba kerül a „reformálás“ s céljukat, mint tavaly is sejtették, a „Christlijk Gereformeerde“ párttal való egyesülésben vélik elérhetőnek. Az egyesülés tárgyában már gyűléseket is tartottak, de kevés eredménnyel. Az bizonyos, hogy ez a két párt és a törvényesen elismert holland ref. egyház több orthodoxabb gyülekezetei, sok tekintetben megegyeznek s a modernismus ellenében belmissiói munkálkodás stb. által nagy erőt fejtenek ki. Lehet remélni, hogy a látszólag romboló, de tagadhatlanul életerőre valló egyházi zavargások után el fog következni a hitben való megújulás, erősödés ideje, az egész Hollandiára nézve. Adja az Isten, a ki maradjon velünk!

Utrecht.

Dávid Gyula.

Különfélék.

Debreczeni főiskola. Főiskolánk részére egy újabb nagy alapítvány tétetett. Ugyanis Miklóssy Mózes és neje Csathó Róza debreczeni lakosok már évekkel ezelőtt egy 25 ezer forintra menő kegyes alapítványt tettek a helybeli főiskola javára; a mint ismeretes, az alapítvány célja ösztöndíjakban részesíteni a szegény, de nemesen törekvő ifjakat, a gymnasium V-ik osztályától kezdve egész tanulói pályájokon. A kegyes hagyományozák egyike, a szerető nő folyó hó 21-én hunyt el, temetése másnap, 22-én délután volt; a gyászszertartáson a főiskolai tanárkar tagjai s a tanuló ifjúság hálás érzelmeiktől vezéreltetve jelentek meg, lerovandók a tisztelet és kegyelet szent adóját azon nemes keblű hölgy iránt, a ki híven és buzgóan ápolta lelkében a jótékonyág érzelmeit és tettekben is kifejezte azt. Áldás emlékére a hűnek és igaznak! A boldogultnak szerető férje, Miklóssy Mózes, 1873. áprilistól 1881. augusztus hóig, mint a főiskolai gazdasági tanácsnak buzgó tagja szolgálta főiskolánk anyagi ügyeit. Vigasztalódást nagy vesztesége felett! — Említettük lapunk két utolsó számában, hogy theologiai akadémiánk ifjai Dr. Somerville úr által és útján üdvözlő szöveget intéztek a skót Szabad-Egyházhoz. A theologiai ifjúság 12 tagja által a többiek nevében is aláírt üdvözlő szöveg így hangzik: „A debreczeni ev. ref. kollégium theologiai ifjúsága, mely híven őrizi s fentartja a kálvinista magyarság több mint háromszázados nemes hagyományát, élő összeköttetésben állani a külföld testvéregyházaival s iskoláival, szellemi táplálékot gyűjtve azok tudománytárházában s elsajátítva a helyes úton haladó valódi hitélet magasztos tényeit: hálaérzettel gondol a skót Szabad-Egyház azon nemes áldozatkészségére, mely őt e céljában elősegíteni kegyes volt. Tekintve tehát, hogy a skót Szabad-Egyház e tettének áldásos voltát már két évtizeden át annyian érezték e kollégium volt növendékei közül s élvezi a jelenben is két tagja; tekintve továbbá, hogy a skót Szabad-Egyház épen a debreczeni kollégium iránt oly meleg érdeklődéssel s megkülönböztetett rokonszenvvel viseltetik s táplálva e kollégium lelkében a reményt, hogy ezt továbbra is a magáénak vallhatja: most, midőn az egyháznak épen egyik kiváló lelkésze szerencsétlenné látogatásával s predikálva ihletett nyelven falai közt azt, kiben mi élünk s ki bennünk él, a Krisztust: nevezett kollégium theo-

logiai ifjúsága örömmel ragadja meg az alkalmat, hogy a nagy-érdemű tudós előtt azon egyház iránt érzett tiszteletét s háláját, — melyet ő képvisel s melynek oly buzgó lelkesze, — egyszerű, de szívből jövő szavakban kifejezze. Fogadja tehát egyháza nevében ő a mi hálás köszönetünket; legyen működésén Isten áldása, hogy a Szentlélek magasztaló erejének segédelmével vegyen Krisztus országa mind nagyobb kiterjedést s hogy a mustármag fájának árnya alatt egy szív s lélek énekeljen dícséretet annak, kiben bízunk eleitől fogva. Amen. — A főiskolai énekkar folyó hó 26-án tartotta meg a Tökölly Sabbás kegyesalapító emlékére évenként tartatni szokott ünnepélyt. Hogy úgy mondjuk, szűk családi körben folyt le most is, mint rendesen mindig, ezen ünnepély. A tanárkarokat Dr. Bacsoni Lajos és Csiky Lajos képviselték s rajtuk kívül még néhány tanuló alkották a hallgató közönséget. Az énekkar Mácsay Sándor vezetése alatt megszokott szabatosággal elénekelték egy szép gyászéneket, Tóth József negyedéves hittanhallgató, mint énekkari jegyző felolvasta az alapító végrendeletét s a jutalmat nyert énekkari tagok neveit. Ezzel az ünnepély véget ért. Jutalmat nyertek már Kazay Gyula 3. th., Csánky Bénémin 2. th. és Papp István 4. jh. fejenként 10 frt 50 krt a Tökölly S. alapítványból. A kántus pénztárából pedig fejenként 5 frt 25 krt kaptak Mészáros Lajos 2. th. és Tóth Ferencz 1. th.

Kisujszállítás. Egyházunk népe vallásos jellegűvé tette az esztendő utolsó napjának délutánját. A mint ugyanis megkondúlnak toronyuk harangjai, egyházhíveink sűrű tömegekben sietnek a templomba, hogy az év áldásai és jótéteményeiért hálát adjanak az idők és esztendőök Urának, Istenének. Valóban emelkedik a kebel, midőn több százak ajkán megzendül „Te benned bízunk eleitől fogva, Uram! téged tartottunk hajlékunknak!” Ez népünk buzgó és hathatós éneke, melyet orgonakísérettel nélkül tiszta emberi hangok zengedeztettek. Az énekek elzengése után Gulyás Lajos lelkész mondott szíveket és lelkeket megható imát. Az istenítisztelet végezte után szokás szerint felolvastattak az aranykönyvbe bejegyzett kegyes adakozók nevei és önkéntes adományaik, melyek is ezek voltak a múlt évben: 1. A nagykunsági takarékpénztár, gymnasiumi szegény tanulók segélyezésére 15 frt. 2. Egy gyermek-társaság ugyanarra 4 frt. 3. Idősb Kis András és neje Takács Erzsébet asszony úrvacsorai borbeszerzési alapra 12 frt. 4. Hegedűs János fitanító egy jó növendék segélyezésére 50 frt. Összesen 81 frt. — Újév napján hasonlóan Gulyás Lajos lelkész mondott emelkedett egyházi beszédet. Ekkor szokott kihirdettetni az egyház statisztikája. Ugyanis: született fiú: 206, nő: 189, együtt: 395; meghalt finemű: 180, nőnemű: 165, együtt: 345; szaporulás tehát: 50. Házasságra lépett tisztán református: 106, vegyes vallású: 4, összesen: 110. Tanintézetek tanítói: 1. Középtanodában tanár: 6. 2. Elemi fiúiskolákban tanító: 8. 3. Leányiskolákban: 7. 4. Kisdudóvó: 1. Összesen: 22. Lelkész: 2. Orgonista-kántor, rendes: 1, segéd: 1. Összes egyházi személyzet tehát: 26. Tankötelesek: 6—12 éves fiú: 610, 13—15 éves: 194. Összesen: 804. Ipariskolai tanonc: 42. Leányiskolák tanulói: 597. Összeg: 1439. Egyházunk 41 árva s szegény gyermeket látott el télire mindenféle ruhakészlettel, tankönyvekkel és a tandíjat is elengedte, mely 164 frt. Az összes ellátás meghaladja az 500 frtot. K. Hajdu Lajos.

Néhai Nagy István, n.-váradai volt ev. ref. lelkész felállítandó síremlékére tek. Csanak József debreczeni nagykereskedő úr főtiszt. Révész Bálint püspök úr felhívására és kezéhez 20 frtot adományozott, a mely összeget maga a püspök úr már be is küldött illetékes helyére. Méltó örömmel jegyezzük föl lapunk hasábjaira a nemes emberbarát ez újabb szép tettét.

Szerk. posta. K. N. S. Nagy-Várad. Beeses cikkkét, közbejött akadályok miatt csak most kaptam kézhez. Örömmel közlöm azt, már a jövő heti számban napvilág elé bocsátván elejét. — T. Z. Edinburgh. A folytatást megkaptam. Ha az először küldött részt kiadom, a többinek közlését valószínűleg halasztom egy kissé, mert más tárczacikkek is várják a közlést. Ismételt köszönet érdekes munkálatáért. — F. Gy. Krassó. Beeses soraira magánlevélben a napokban válaszolhatok. — Sz. Gy. Tépe. Hogyne volna jó úgy, a hogy óhajtod.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉS.

Pályázat.

A m.-szigeti ev. ref. egyháznál újonnan szervezett segédlelkészi állás betöltésére, következő kötelességekkel és javadalmazással pályázat hirdettetik.

1. **Kötelességek:**

- az egyházi szolgálatban való segédkezés,
- az állami és felekezeti iskolákban a vallás-tanítás,
- a missiónak a szórványokban való ellátása.

2. **Javadalom:**

- az egyház pénztárából 280 frt évi fizetés,
- a vallás-tanításért adni szokott tiszteletdíjak, melyek ez idő szerint 200 frtot tesznek, melyeknek azonban 300 frtra felemelését reméljük, miután erre egyházunk jóakarató ígéretekét bír,
- az országos segélyalaphól a missióra adott 300 frt.

A pályázati kérvények, a tanulmányt, jogosultságot és eddigi hasonmínőségű szolgálatot igazoló okmányokkal, 1888. márczius 1-ig alólírott gondnokhoz küldendők be.

Kelt M.-Sziget, 1888. január 2.

Héder Lajos,

mint a m.-szigeti ev. ref. egyház főgondnoka.